

N:o 95.

Af herr **M. Sundström**, om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om jordafsöndringar, hvilka såsom arf afsöndrats på viss tid och mot vissa skyldigheter till stamhemmanet m. m.

I min hembygd finnas en del från hemman under förra tider såsom arf på viss tid och mot vissa skyldigheters utgörande till stamhemmanet afsöndrade torplägenheter. Dessa afsöndrade torplägenheter tillkomst har vanligen tillgått på följande sätt:

Ägaren af ett hemman önskade på grund af hög ålder öfverlemna egendomens drift och skötsel i yngre händer. Nu funnos kanhända två eller flera barn i familjen. Han träffade då öfverenskommelse med dessa, att ett af dem mot en viss, vanligen mycket billig lösesumma, skulle öfvertaga hemmanet, under det han själf betingade sig vissa förmåner ur gården till döddagar. Den kontanta lösesumman skulle delas mellan arfvingarna. Stundom brukade man emellertid i stället för penningar tilldela dessa en mindre, från hemmanet afsöndrad torplägenhet. Dessa afsöndringar gjordes på viss tid, t. ex. 50 år eller ock under deras och deras barns lifstid. Vanligen föreskrefs, att lägenhetens innehafvare skulle vara skyldig att till stamhemmanet utföra vissa dagsverken under året. Däremot saknas bestämmelser om någon som helst godtgörelse till lägenhetens innehafvare, då lägenheten vid besittningstidens slut återfaller till hemmanet.

Jag förmodar att orsaken till denna egendomliga form för afsöndring är att söka dels i forna tiders trånga lagbestämmelser om jordafsöndring, dels uti allmogens kända motvilja mot att stycka sina egendomar i allt för små lotter.

Huru stort antalet af dylika afsöndrade lägenheter kan vara, är för mig omöjligt att uppgifva. Personer med sakkännedom på dessa områden, hafva sagt mig, att det på vissa orter är ganska afsevärdt, ehuru antalet naturligtvis med hvarje år som går förminskas. Jag förmodar emellertid, att det för myndigheterna bör vara jämförelsevis lätt att åstadkomma en utredning i detta fall.

Det säkra är, att på vissa orter finnas ganska många innehafvare af dylika lägenheter, hvilka med bekymmer motse den dag, då lägenheterna skola återfalla till stamhemmanet. Må vi tänka oss in i deras förhållanden! De hafva under årtionden innehaft sina lägenheter. Under försäkelser och sparsamhet hafva de här åt sig uppfört ett eget hem. Jorden har förbättrats genom omsorgsfull skötsel samt utvidgats genom nya odlingar. Så kommer en dag, då besittningstiden upphör. Byggnaderna blifva ytterst litet värda, då de stå på annans grund. För de å jorden åstadkomna förbättringarna och odlingarna hafva de enligt kontrakten ingen rätt till ersättning. Alltsammans, med undantag af uppförda byggnader, återfaller utan lösen till stamhemmanets ägare.

Det förefaller mig dock bra hårdt, att barnen skola lida för föräldrarnas missgrepp eller forna tiders trångbröstade lagbestämmelser; och jag undrar, huruvida man icke genom lämpliga åtgärder skulle i någon mån kunna vinna rättelse häruti. Det råder ju i våra dagar en allmän sträfvan att underlätta den enskildes bemödanden att skapa ett eget hem. Här hafva vi en del egna hem, från hvilka deras ägare förr eller senare skola aflägsnas af orsaker, för hvilka de näppeligen kunna sägas vara ansvariga. Jag anser, att man borde taga i öfvervägande, huruvida åtgärder kunna vidtagas till dessa missförhållandens afhjälpande.

Jag tager mig därför friheten föreslå,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det Kungl. Maj:t täcktes låta undersöka, i huru stor utsträckning jordafsöndringar från hemman, hvilka såsom arf afsöndrats på viss tid och mot vissa skyldigheters utgörande till stamhemmanet, förekomma,

samt därpå för Riksdagen framlägga förslag, hvarigenom dylika lägenheters innehafvare antingen tryggas i den fortsatta besittningen af desamma eller ock vid besittningstidens slut tillförsäkras ersättning för å lägenheterna gjorda förbättringar.

Stockholm den 25 januari 1908.

M. Sundström.
